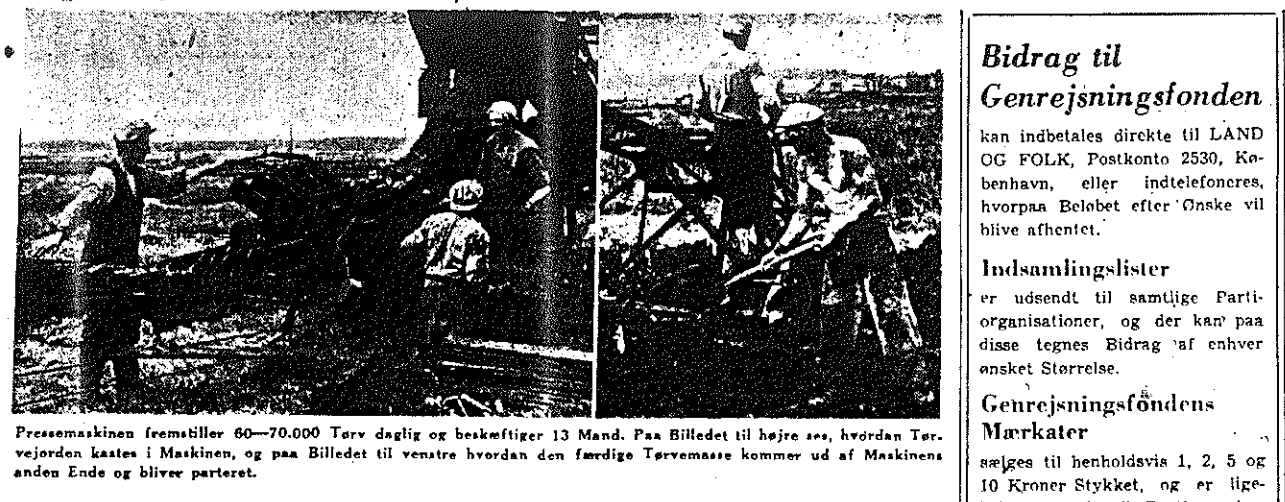

Pressemaskinen fremstiller 60—70.000 Tørv daglig og beskæftiger 13 Mand. Paa Billedet til højre ses, hvordan Tørvejorden kastes i Maskinen, og paa Billedet til venstre hvordan den færdige Tørvemasse kommer ud af Maskinens anden Ende og bliver parteret.

Tørvemosens Romantik og den graa Virkelighed

LAND OG FOLK aflægger Besøg i Bodal Mose og finder Forholdene meget afvigende fra de tendentiøse Skildringer Krigsaarene har været saa rige paa

I Krigsaarene har Titusinder af Arbejdere i Sommermaanederne været beskæftiget med Fremskaffelsen af indenlandsk Brændsel. Om dette krigsprægede Arbejde har der saavel i Dagspressen som i Ugebladene været bragt udførlige Skildringer, der paa tendentiøs Vis har givet det Udseende af, at Arbejdet i Tørvemosen er en fornøjelig, sund og indbringende Beskæftigelse. I denne og en følgende Artikel skildrer LAND OG FOLK's Medarbejder et Besøg i Bodal Mose og afslører, at de virkelige Forhold, saaledes som de tager sig ud fra Arbejdernes Synspunkt, er vidt forskellig fra de romantiserende Fortællinger, der har været ofret saa rigeligt med Papir og Tryksværte paa.

Aamosen — Danmarks næststørste Tørvemose

I Vestsjælland ligger Danmarks næststørste Mose, Aamosen, i Trekanten Holbæk, Sorø, Kalundborg. Tusinder af Tønder Land gemmer uanede Mængder af det Brændstof, som Danmarks Befolkning i de sidste Vintre har maattet tage til Takke med.

Overalt, saa langt Øjet rækker, hersker der Sommeren igennem en febrilsk Travlhed. Maskinanlæg ligger tæt ved hinanden og udspyr Dagen igennem Millioner af Tørv, der i den kommende Vinter antagelig bliver det eneste, Befolkningen faar at putte i Kakkelovnen.

Der er ikke blot et enkelt Selskab i Virksomhed i Aamosen, mange Mennesker har fra de første Krigsaar opdaget den mægtige Fidus, der hedder Fremstilling af Tørv, og Resultatet er blevet, at Mosen er stykket ud i mange private Affærer.

Storkapitalens Interesser

En enkelt Virksomhed i Aamosen overskygger dog ganske de mange mindre Foretagender, det er *Bodal Tørvefabrik*, som udnytter den Del af Mosen, der bærer Navnet Bodal. Bodal Mose er ialt paa ca. 1100 Tønder Land, og den leverer uden Tvivl den største samlede Tørveproduktion i Landet.

Tørvefabriken er en Filial af et mystisk Foretagende, der kalder sig Interessentselskabet Bodal. Hvad og hvem der dækker sig bag dette Foretagende, hersker der nogen Uklarhed om, men saa meget vides dog med Sikkerhed, at det er Danmarks kapitalstærkeste Firmaer, som optræder som Tørveproducenter. Det er bl. a. Carlsberg, Tuborg, Nordisk Kabel- og Traadfabriker, Entreprenørfirmaet Wright, Thomsen og Kier og et københavnsk Kulfirma, der her opererer i Fællesskab, og det gør et Besøg i Mosen særlig interessant, at det er Entreprenørselskabet, der staar for Arbejdet, idet man derved paa nært Hold faar Lejlighed til at stifte Bekendtskab med den „ferlerende" Arbejdsgiverforeningsformands Arbejdsmetoder.

Over 6000 Tørv i Timen

Ved Ankomsten til Mosen bliver vi modtaget af Arbejdernes Tillidsmand, *Jørgen Nielsen*, der i sin Velkomst udtrykker sin Glæde over, at Tørvearbejderne som Landets øvrige Arbejdere endelig igen har faaet et Blad, de med fuld Tillid kan udtale sig til og være sikker paa at blive forstaaet af, og som ikke er ude paa at fremstille Forholdene i den romantiske Belysning, som f. Eks. „Billedbladet" sidste Sommer gjorde.

Vi følger med Tillidsmanden ud i Mosen, og det første vi bliver præsenteret for, er en Pressemaskine, hvor 13 Mand er beskæftiget. 6 Mand staar i Mosen og graver Tørvemassen op paa en Transportør, der fører Massen op i et Æltetrug, og en ny Transportør tvinger Tørvemassen ud igennem en Tragt, hvorfra det paa Bakker af en Meters Længde føres videre ud paa Læggepladsen. Idet Massen forlader Maskinen, parteres den i 10 Snit. Tre Mand er beskæftiget med at tage fra og lægge Tørvene af. Det er vanskeligt at sige, hvilket Job ved Maskinen, der er det strengeste, uvilkaarligt vil man dog tro, at de tre Mand, der tager fra, har det haardest. Hver Bakke vejer ca. 70 Pund, og da der kommer 10—12 hvert Minut fordelt paa de tre Mand, vil det sige, at disse Mennesker hvert Minut maa bære 250—280 Pund Tørvemasse fra Transportøren og ud paa Læggepladsen.

Betalingen er fastsat til 44 Øre pr. Tusind Tørv pr. Mand, og da Maskinen, naar den kører uafbrudt paa højeste Fart, kan fremstille 6—7000 Tørv i Timen, bliver det en Timeløn paa omkring 250 Øre, men heri er der, som for alle Akkorder i Mosen, iberegnet Dyrtidstillæg og Overarbejdspenge.

Mange Børn deltager i Tørvearbejdet med at røgle Tørv. Nogle er dog endnu for smaa og maa opholde sig i Barnevognen, mens Mor bjerger Føden.

400.000 Tørv pr. Dag

Vi begiver os derefter hen til Mosens største Maskine, et Æltewærk som daglig bearbejder Tørvemasse til 200,000 Tørv af dobbelt Størrelse. Paa Tipvognsspor kører Vognene ustandseligt Dagen igennem til Værket med Tørvejorden ude fra Mosen. I Værket bliver Jorden tilsat Vand og æltet sammen, og køres dernæst ud til Læggepladsen i store Vogne.

Paa Læggepladsen findes en ejendommelig Maskine, „Bjørnen", der modtager Vognenes Indhold, og forspændt Lokomotivet fordeler den Massen paa en halvanden Meters Bredde. Samtidig med Udlægningen parteres Tørvene ud i dobbelt Størrelse, saaledes at den samlede daglige Produktion fra Æltewærket kommer op paa 400,000 normale Tørv.

Maskinstandsning under ½ Time betales ikke

Netop som vi skal til at overvære „Bjørnen"s Arbejde standser Produktionen som Følge af Maskinskade paa Æltewærket. Vi benytter Lejligheden til en Sludder med Arbejderne, endnu har der nemlig intet Sted været Tid til megen Snaksalighed, men nu da Maskinen er gaaet i Staa, kommer Munden paa Gled.

Og det kan nok være, at der er meget at fortælle om. „Vi ved godt," fortæller en, „at der i Byerne gaar de særeste Rygter om de svimlende Lønninger, der tjenes i Tørvemoserne. Men i Almindelighed forveksler man vores Fortjeneste med Tørvebaronernes. Der er ingen Steder, der tjenes over 3 Kr. i Timen, alt indbefattet, og saa er det kun i de heldigste Tilfælde. Gennemsnitstimelønnen overstiger ikke 250 Øre, og det er jo, hvad der tjenes paa mange Fabriker i Byerne. I Betragtning af det haarde Slid Arbejdet i Tørvemoserne er, og de ekstra Udgifter, der er forbundet med Opholdet herude, er den altfor lidt.

Naar vi ikke kan tjene mere, skyldes det først og fremmest, at den Thomsenske Lønpolitik her direkte er taget i Anvendelse. F. Eks. som nu, hvor vi maa vente paa Maskinskade, har vi en Overenskomst, der siger, at hvis Standsningen overstiger ½ Time, faar vi ren Timeløn for Ventetiden, hvilket er 174 Øre. Men det varer aldrig over en halv Time, hvad enten Maskinen bliver ordentlig repareret eller ej, saa kommer den i Gang inden den halve Time er gaaet, for saa skal vi nemlig ingenting have. Dette kan godt indtræffe 4—5 Gange i Løbet af Dagen, at vi maa staa og vente med det Resultat, at vi sætter et Par Timers Fortjeneste til."

Hvor Børnearbejdet er indført

Vi forlader nu den Del af Arbejdet, der betegnes som første Del af Processen. Overalt omkring os findes større eller mindre Maskiner af den omtalte Art, og vi begriber, at det er Millioner af Tørv, der til daglig fremstilles i Bodalmosen.

Men vi vil nu se paa det næste Led i Produktionen, den saakaldte „Rogling", hvilket slet og ret er Opstabling af Tørvene. Denne Del af Arbejdet udføres hovedsagelig af kvindelig Arbejdskraft. I Bodalmosen er beskæftiget ca. 750 Mennesker, hvoraf de 150 er Kvinder.

Ved dette Arbejde møder der os det ejendommelige Syn, at til Trods for at Danmark har en Lov, der forbyder Børnearbejde, saa ser man at en ikke ringe Del af de beskæftigede er Børn i Alderen 6—15 Aar. Naar det kan finde Sted, skyldes det en enestaaende Imødekommenhed fra Lovgivningsmagtens Side, idet man i Foraaret 1944 dispenserede fra Loven, hvor det gjaldt Land- og Tørvearbejde.

En Haandsrækning til Arbejdsgiveren

Dette Forhold skyldes naturligvis ikke, som det blev forklaret Offentligheden, at der var Mangel paa Arbejdskraft. Det var en ren og skær Foræring til Tørvebaronerne, der paa denne Maade sikrede sig billig Arbejdskraft.

Vi veksler et Par Bemærkninger med en Moder, der sammen med tre Børn i Alderen 5—11 Aar er ude at rogle. „Det er haardt Arbejde," fortæller hun, „og slet ikke noget, Børnene har godt af, men hvad skal man gøre for at opretholde Livet. Vi arbejder en halv Snes Timer om Dagen, og kan tilsammen tjene 16—18 Kr. Vi faar 102 Øre for hver 1000 Tørv, saa det er jo mange, vi skal igennem paa en Dag."

En anden Mor har Barnevogn med ud paa Læggepladsen, og paa vor Forespørgsel faar vi samme Svar: „Vi er nødt til det."

Et haardt Slid

I ordentligt Vejr staar Tørvene stakket paa Marken 2—3 Uger, hvorefter de med Hestevogne køres til Jernbanevogne og læsses. Overalt i Mosen er Sporene lagt ud og derfra ekspederes Tørvene dels til de store Fabriker og til Hjemmene.

Ved vor Gennemgang er vi blevet grundigt overbevist om, at Arbejdet i Tørvemosen ikke er at misunde nogen. En lang Arbejdsdag paa 10 Timer maa tilbringes under uafbrudt Slid. Og naar saa Fyraften indtræder, gaar Arbejderne ind til en Tilværelse, som man i Dag ikke kan være bekendt at byde Mennesker.

Saavel Bolig- som Markelønderiforhold trodser enhver Beskrivelse, men herom skal der fortælles i Morgen. c.

En typisk Tørvearbejder.

Bidrag til Genrejsningsfonden

kan indbetales direkte til LAND OG FOLK, Postkonto 2530, København, eller indtelefoneres, hvorpaa Beløbet efter Ønske vil blive afhentet.

Indsamlingslister

er udsendt til samtlige Partiorganisationer, og der kan paa disse tegnes Bidrag af enhver ønsket Størrelse.

Genrejsningsfondens Mærkater

sælges til henholdsvis 1, 2, 5 og 10 Kroner Stykket, og er ligeledes udsendt til Partiorganisationerne.

Der kvitteres i LAND OG FOLK

for de modtagne [illegible]ag, ligesom der Tid efter [illegible] vil blive givet Beretning [illegible] hvorledes det staar til med Arbejdet for Genrejsningsfonden i de forskellige Byer, Distrikter og Afdelinger.

Notabene . . .

★ *En Kronik i LAND OG FOLK af Etty Hjort Lorentzen, har faaet „Kristeligt Dagblad" til at tage lidt for rigeligt til sig af Forargelsens bitre Frugter.*

Med Foragt vender Bladet sig mod den efterhaanden „noget udslidte Tale om Oplysning", og „Kristeligt Dagblad" synes at nære den besynderlige Opfattelse, at Verden i for høj Grad har lidt under Oplysning — et kuriøst Standpunkt, hvis man vil gøre sig den Ulejlighed at indrømme, at der er en Verden udenfor Frederiksborggade! Bliv os fra Livet med de Skolepsykologer og al deres Snak. Men ikke man skulde lade Forældrene faa lidt Ro, og man ikke jævne, forstandige Forældre har lært af Erfaringen, at det er det gode, gammeldags, kristne Hjemliv, der er det bedste Værn for Børnene og den bedste Karakteropdragelse for Børnene og Forældrene, spørger Bladet, og røber her med en tiltalende Frejdighed, hvad der ligger bag Aversionen mod den moderne Børnepsykologi. Den moderne Opdragers Maal er nemlig ikke at drive religiøs Propaganda, men at skabe de bedst mulige Udviklingsbetingelser for Barnets Anlæg og Evner. Hensigten er ikke at presse Barnet ind i en bestemt Livsform, men gennem en fordomsfri Opdragelse at give Barnet Muligheder for selvstændig, kritisk Tænkning, idet dette er den eneste Maade, hvorpaa man kan opdrage Mennesker til selv at turde tage et Ansvar.

I en Tid, da Børneopdragelsen er i Støbeskeen, da nye Tanker er ved at vinde Indpas, paa et Tidspunkt, da det er ved at gaa op for Forældrene, at Evnen til at opdrage Børn ikke indfinder sig automatisk med Forældreværdigheden — da kommer „Kristeligt Dagblad" med et: Bliv os fra Livet! Lad os forlade os paa de „jævne, forstandige Forældre" — det er jo Karakteruddannelse paa kristelig Basis, der skal til.

Det er en principiel Uvilje mod Erkendelse, der lyser ud af dette Standpunkt. Det er Ulysten mod at sætte sig ind i noget nyt, fordi det er for besværligt.

Det ligger „Kommunistbladet", som man venligst betegner os, fjernt at tro paa Muligheden af at omvende „Kristeligt Dagblad", hvad Opdragelsen angaar. Saa kunde vi lige saa godt gaa i Gang med Skoledirektør Thorkild Jensen! Men det kan maaske alligevel have en vis Berettigelse at slaa fast, at hvis Mennesker fra Tidernes Morgen havde haft „Kristeligt Dagblad"s Indstilling: Hvorfor al den Oplysning, tag den med Ro, det gaar jo godt, som det gaar, — ja saa havde vi Mennesker den Dag i Dag siddet i Huler og gnavet Ben!

Humanus.

4 Aars Fængsel til tre S-S Folk

Den 22-aarige Frede Wilfred Kristensen, den 40-aarige Købmand Wilhem Nissen og den 26-aarige Vagn Thorluf Andersen er ved Byretten hver blevet idømt 4 Aars Fængsel og kendt uværdige til almen Tillid i 5 Aar for at have været Medlemmer af og tjenstgjort i Waffen SS.

CANBERRA: Australiens nye Premierminister efter den afdøde John Curtin er nu blevet udpeget. Det bliver Joseph B. Chifley, Arbejderpartiets Ordfører i Parlamentet. (A.P.).

INDTIL I DAG drikker vi kun DEN ÆGTE Apsin THE ERSTATNING

Sommerlæsning

STANLEY GARDNER
Fløjlskløerne
Den nysgerrige Brud
Den mutte Pige
Det forsvundne Glasøje
Kr. 4,50 pr. Bd.
Portnerens Kat
(udsolgt fra Forlaget) –
Den stammende Biskop
Søvngængerens Niece
Kr. 4,00 pr. Bd.
ASCHEHOUG DANSK FORLAG

Nu foreligger
DANMARKS LYKKELIGSTE UGE
Illustreret Mindealbum med Forord af General Dewing.
Den engelske Udgave
DENMARKS HAPPIEST WEEK
vil være en velkommen Gave til Deres engelske og amerikanske Venner.
Dansk Kr. 4,50 · Engelsk Kr. 4,75
CARL ALLERS BOGFORLAG

Lørdag Eftermiddag til
Hareskovpavillonen
med den skønne Udsigt over København
KONCERT OG DANS
Telf. Hareskovby 114

Manchetskjorter
smockede, Børnekjoler Forklæder og Legedragter, kan vi atter sy for Dem naar De selv medbringer Stof.
Levering 6 Dage
„Systuen" Sneppevej 8
aaben 8—17 Lørdag 8—13

Den 13. Juli 1875 kom Tuborg Øllet i Handelen for første Gang. Tub[illegible]g Lager og Tuborg Pilsner har fulgt med i disse 70 Aars rive[illegible] tekniske Udvikling, og nu som dengang er Tuborg Øllet — d[illegible] populære Par: RØD og GRØN — Arbejdets Drik, Hjemmets Drik og Festens Drik.

TUBORG